

TAIVALKOSKEN KUNTA

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS

2021 – 2024

TAIVALKOSKI
Tuhansien tarinoiden pitäjä

Sisällysluettelo

<i>HYVINVOINTIKERTOMUS</i>	3
<i>OSA 1 PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI</i>	4
Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	4
Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi	7
Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	7
Kaikki ikäryhmät	8
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet	10
Nuoret ja nuoret aikuiset	12
Työikäiset	12
Ikäihmiset	13
Keskeiset opit ja evästyksset päättyvältä valtuustokaudelta	15
<i>OSA 2 TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN SUUNNITTELU</i>	16
Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	16
Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat	16
Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä alkavalla valtuustokaudella	17
Työikäiset: työikäisten hyvinvointi	17
Ikäihmiset: Ikäihmisten hyvinvoinnin tukeminen	18
Lapset, lapsiperheet ja nuoret: hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen	19
Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen	20
<i>OSA 3 VALTUUSTOKÄSITTELY</i>	21
Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen hyväksyminen	21

HYVINVOINTIKERTOMUS

Kunnan on seurattava asukkaistensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin, sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 § 12).

Taivalkosken kunnassa toimii poikkihallinnollinen Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä (Hyte-ryhmä), joka laatii kunnan laajan hyvinvointikertomuksen. Hyte-ryhmä on kokoontunut keskimäärin 4 kertaa vuodessa. Hyte-ryhmässä on keskusteltu hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvistä ajankohtaisista asioista ja kartoitettu hyvinvointitavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjä toimenpiteitä. Hyte-ryhmään kuuluvat:

Kaisu Lehtinen-Nevalainen, kunnanjohtaja/keskushallinto

Heli Hietala, puheenjohtaja/kunnanhallitus

Pekka Turpeinen, toimialajohtaja/sivistyspalvelut

Harri Huttu, apulaisrehtori/sivistyspalvelut

Varpu Paakinaho-Heikkinen, toimialajohtaja/tekniset palvelut

Kirsi Taivalkoski, toimialajohtaja/sosiaali- ja terveystyöpalvelut

Milla-Maria Kaikkonen, vapaa-aikaohjaaja/sivistyspalvelut

Johanna Hoikkala, kuraattori/sivistyspalvelut

Leena Virkkunen, hyvinvointikoordinaattori/keskushallinto

Taivalkosken kunnan laaja hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa ja julkaistaan kunnan nettisivuilla. Kertomusta tarkastellaan vuosittain talousarvion ja toimintasuunnitelman

laadinnan sekä kuntastrategian päivittämisen yhteydessä. Hyvinvoinnin Vuosiraporttiin on koottu tiivistelmä laajan hyvinvointikertomuksen hyvinvointitavoitteista, tehdyistä toimenpiteistä ja tilastotiedosta. Vuosiraportti on viety tiedoksi kuntajohdolle.

Tämän hyvinvointikertomuksen pääasiallisia tietolähteitä ovat Sotkanet (indikaattoritieto), Tilastokeskus, kouluterveyskyselyt, THL:n TEA-viisari ja Taivalkosken kunnan toimialat.

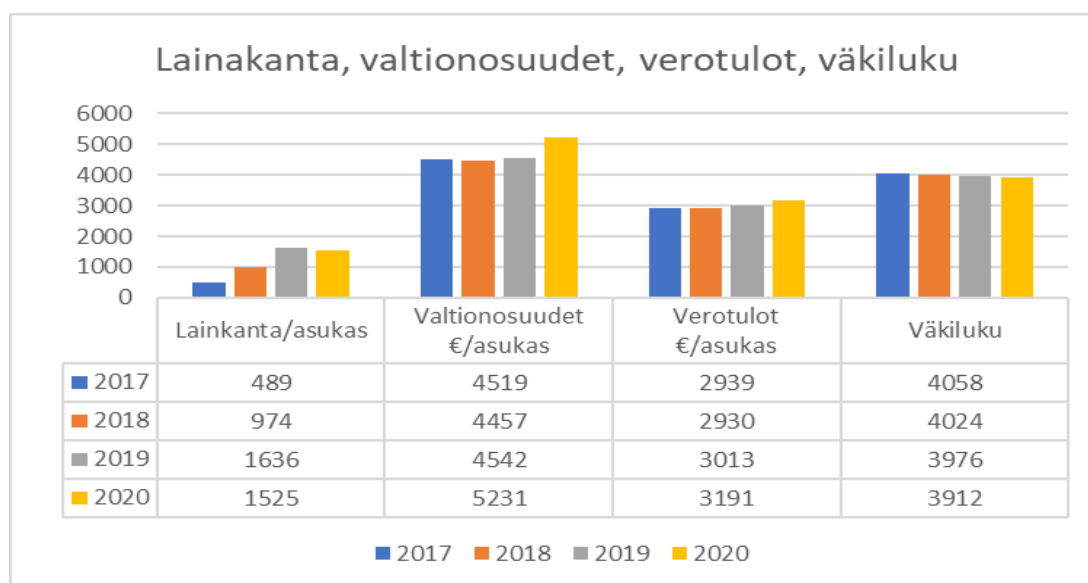
Hyvinvointi on ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja henkistä hyvää oloa. Se tarkoittaa tyytyväisyyttä elämään ja arjen sujumiseen, mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa asioihin, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Hyvinvointi syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristön ja palvelujärjestelmän toimivuuden sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena. Hyvinvoinnin tekijöitä ovat terveyden ja toimintakyvyn lisäksi elinolosuhteet ja elinympäristö, asuminen ja toimeentulo, mielekäs tekeminen, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus.

Hyvinvointi merkitsee erilaisia asioita ihmisille eri elämänkaaren vaiheissa.

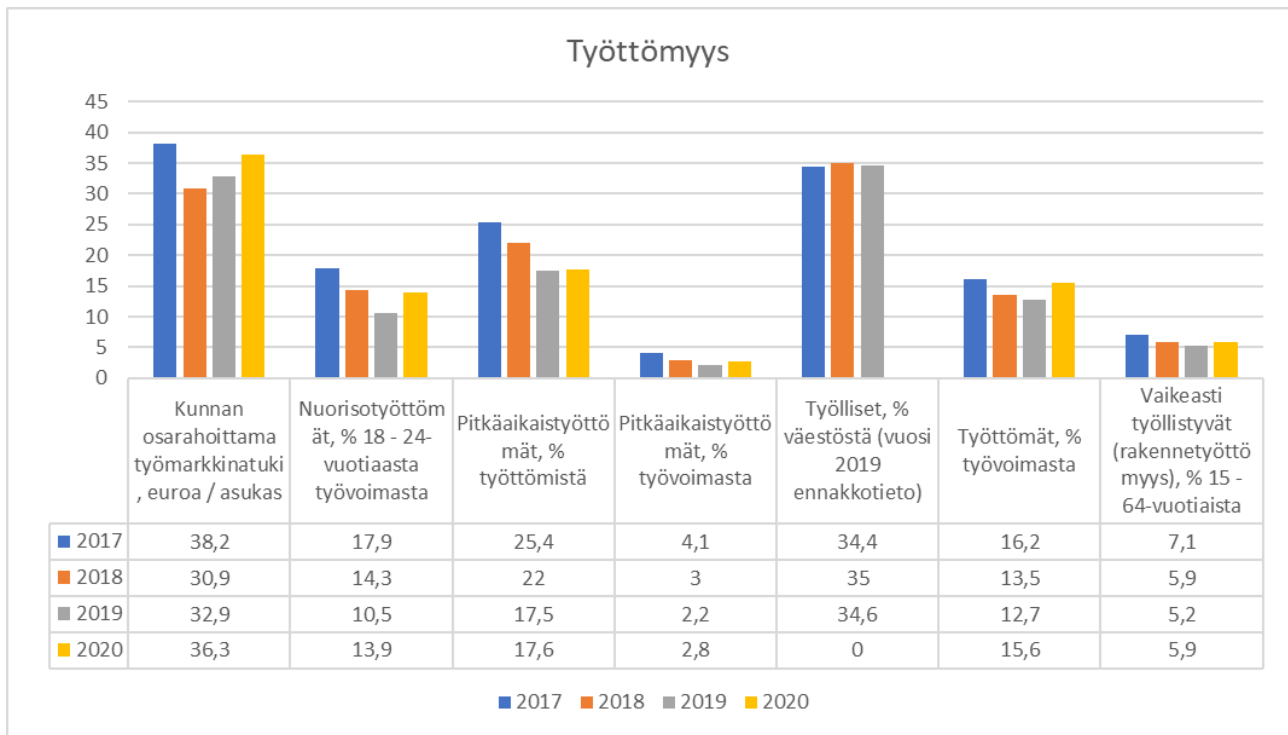
OSA 1 PÄÄTTÄVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI

Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

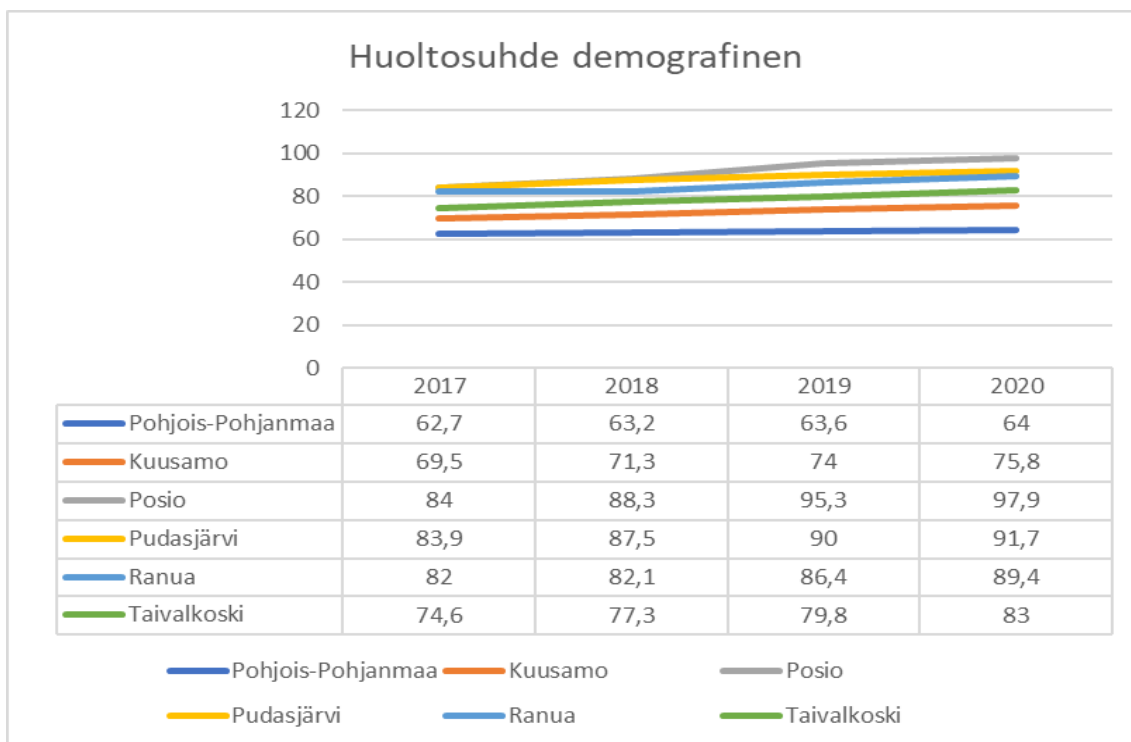
Kaavio 1: Lainakanta, valtionosuudet, verotulot, väkiluku vuosilta 2017-2020

Kaavio 2: Työttömyys-tilastot vuosilta 2017-2020

Kaavio 3: Demografinen huoltosuhte vertailu paikkakunnittain 2017-2020

Taulukko 1: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuus (TEA-viisari) vertailu paikkakunnittain

	Taivalkoski	Kuusamo	Posio	Pudasjärvi	Ranua	Pohjois-Pohjanmaa	Koko maa
Kaikki sektorit	64	66	59	71	59	69	68
Kuntajohto	64	67	64	76	73	78	78
Perusopetus	54	66	75	74	56	65	66
Lukiokoulutus	79	53	62	62	..	64	66
Ammatillinen koulutus	67	63
Liikunta	53	59	48	56	67	77	72
Perusterveydenhuolto	66	59	44	64	68	62	63

Taulukko 2: TEA-viisari vuosivertailu Taivalkoski

	2020	2019	2018	2017	2016	2015
Kaikki sektorit	64	64	63	64	61	65
Kuntajohto	..	64	..	51	..	58
Perusopetus	..	54
Lukiokoulutus	79	..	71	..	75	..
Ammatillinen koulutus
Liikunta	53	..	65
Perusterveydenhuolto	66	..	48	..	61	..

Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

Kunnan väkiluku on laskenut kuluneen valtuustokauden ajan, myös väestöennuste vuoteen 2030 saakka näyttää alenevaa trendiä. Kunnan taajama-aste (2020) on 46,9. Väestöstä alle 15-vuotiaita on 14,4 %, 15-64 -vuotiaita 54,6 % ja yli 64-vuotiaita 31 %. Ulkomaan kansalaisia väkiluvusta on 1,2 %. Väestöstä vajaa puolet (46 %) asuu taajama-alueella ja 53 % haja-asu-tusalueella ja 1 % muualla. Asuntokunnista yhdenhengen talouksia on 40 % ja lapsiperheitä 27 % perheistä, joista 17,6 % on yhden vanhemman perheitä (tilasto 2019). Tilastotiedon mukaan paikkakunnalla ei ole yksinäisiä asunnottomia. Demografinen huoltosuhte, joka ilmaisee kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta työkäistä kohti, on noussut kuluneella kaudella reilut kahdeksan prosenttiyksikköä. Vuoden 2020 luku on seutukunnan keskitasoa, mutta on vajaat 20 prosenttiyksikköä maakunnan lukua suurempi. Huoltosuhteen arvo on sitä korkeampi, mitä enemmän on lapsia ja eläkeikäisiä.

Kunnan taloudellinen tilanne on ollut pitkään vakaa. Vuosien 2017-2020 aikana kunnan lainakanta on kolminkertaistunut, mutta on silti naapurikuntiin verrattuna alueen keskitasoa. Lainakanta vuonna 2020 oli 5,9 Miljoonaa euroa, joka on noin 1525 euroa per asukas.

Työttömien osuus työvoimasta on laskenut vajaan prosenttiyksikön verran vuodesta 2017; vuoden 2020 luku 15,6 %. Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen määrä on laskenut pari prosenttiyksikköä vuodesta 2017; vuonna 2020 luku oli 36,3 euroa per asukas.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on alueen keskitasoa, mutta pienempi kuin koko maakunnan arvo. Rakennetyöttömyys eli vaikeasti työllistyvien 15-64 -vuotiaiden määrä on vähentynyt, mutta määrä on maakunnan lukua suurempi. Nuorisotyöttömyys oli vuonna 2020 neljä prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2017.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä on pysynyt entisellä tasolla; vuoden 2019 luku on 16,9. Tämä luku on neljä prosenttiyksikköä suurempi kuin maakunnan vastaava luku, mutta hieman pienempi kuin parissa naapurikunnassa. Vuoden 2019 Gini-kerroin eli asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulot on Taivalkoskella seutukunnan alhaisin (21,9).

Toimeentulotukea saavien määrä on pysynyt samalla tasolla vuosina 2017-2020. Perustoimeentulotukea vuoden 2019 aikana saaneiden kotitalouksien määrä oli 123. Toimeentulotukea

pitkäaikaisesti saaneiden kotitalouksien määrä on laskenut hieman; vuonna 2017 määrä oli 30, ja vuonna 2020 se oli 19. Varsinainen toimeentulotuen määrä toimeentulo-tukea saavaa henkilöä kohden oli vuonna 2020 reaaliarvoin 265 €/kk.

Paikkakunnalla on toimivat peruspalvelut, yksityinen palvelujen tuottaminen on pysynyt ennallaan. Yrityselämän työpaikkojen määrä on hieman laskenut ja asuntorakentaminen on ollut vähäistä. Palveluiden saavutettavuuteen vaikuttavat paikkakunnalla pitkät etäisyydet ja asuminen haja-asutusalueilla sekä säännöllisen julkisen liikenteen puuttuminen. Toisaalta paikkakunnan hyvät ja toimivat internetyhteydet mahdollistavat asioinnin ja palveluiden saamisen verkossa. Palveluiden siirtyminen yhä enemmän verkkoon tuo puolestaan haasteita väestön digiosaamiseen ja -tukeen.

Kunnan suurimmat investoinnit ovat olleet alakoulun kolmivaiheinen saneeraus ja uuden palo-aseman rakentaminen. Kunta on ollut mukana erilaisissa kehittämishankkeissa. Monipuolisia kulttuuritapahtumia on ollut runsaasti, sekä niissä osallistujia (v. 2019 noin 13300). Suurimmat kulttuuritapahtumat ovat vuosittain järjestettävät Päätaloviikko ja Naperoviikko. Paikkakunnalla on runsaasti aktiivista harrastelijateatteritoimintaa, ja maksuttomia taidenäyttelyitä Päätalokeskuksen näyttelytilassa, joka sijaitsee kirjaston lukusalin yhteydessä. Kunta-järjestöyhteistyötä on edistetty pitämällä kerran vuodessa yhdistysilta, ja avustusten ohjeistus ja hakukaavakkeet on yhtenäistetty. Avustuksia on myönnetty vuosittain kyläseuroille, liikunta- ja nuorisojärjestöille ja kulttuuritoimintaan. Uimahallissa käynnit ovat lisääntyneet ja kirjastokäyntien määrä oli noin 37600 vuonna 2019 ja 27004 vuonna 2020. Kansalaisopiston palveluja on käytetty keskimäärin 4213 h/vuosi; opiskelijamäärä on ollut keskimäärin 706/vuosi.

Äänestysaktiivisuus paikkakunnalla oli kuluneella valtuustokaudella seutukunnan paras; vuoden 2017 kuntavaalien äänestysprosentti oli 63,7 ja vuoden 2019 eduskuntavaalien 60,9. Kuntalais- ja valtuustoaloitteiden määrä on ollut pieni.

Kaikki ikäryhmät

Kaikkia ikäryhmiä koskeviksi hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiksi asetettiin kuntalaisten liikunnan lisääminen, huomaamisen kulttuuri eli yhteisöllisyyden vahvistaminen ja terveyden ylläpidon tukeminen. Kulttuurin edistäminen haluttiin huomioida tasavertaisesti liikunnan ohella.

Liikunnan lisäämisen tavoitteena oli liikunnan ja liikuntapaikkojen aktivointi, paikallisten liikuntaolosuhteiden kehittäminen, leikkipuistojen uudelleen kohdentaminen, kevyen-liikenteen väylien kehittäminen, ja rullahiihtoradan selvittäminen.

Liikunnan ja liikuntapaikkojen aktivoinnin osalta on toteutettu lapsille ilmainen laskettelu, suksi-kirjasto ja uiminen. Koululaisille on ilmaiset kuntosalivuorot ja pidemmällä ruokavälitunnilla mahdollisuus liikkua liikuntasalissa. Kunnan järjestämässä lasten liikuntakerhossa on ollut vuosittain noin 272 kävijää. Kansalaisopiston liikuntakursseilla on ollut keskimäärin 594 osallistujaa vuosittain, kuntojumpassa ja kahvakuulassa kävijöitä on ollut n. 550 per vuosi.

Paikallisten liikuntaolosuhteiden selvittämisen osalta on laadittu liikuntapaikkastrategia, ja tehty rullahiihtoradan selvitys. Paikallisia liikuntaolosuhteita on kehitetty mm. kunnostamalla kävelyreittejä, toteuttamalla ulkokuntosali ja hankittu urheilukentälle trampoliini.

Ulkoliikuntapaikkojen kunnossapitoon on panostettu (lasten frisbeegolfrata, puttirata, leikkipuistot, seikkailupuiston portaat), ja Taivalvaaran hiihtokeskukseen on uusittu mm. rinnevalot sekä kunnostettu HS80 hyppyrimäkeä. THL:n Liikunnan edistäminen kunnissa -kyselystä kunnan saama TEA-viisarin pistemäärä v. 2020 on 53 (asteikko 0-100), mikä on alueen keskiarvoa alhaisempi.

Kevyenliikenteen väyliä on kehitetty seuraavasti:

- Kauppatien kevyenliikenteenväylän jatkaminen Porotieltä teollisuusalueelle, yhteensä 715 metriä
- Kevyenliikenteen väylän päällysteen parantaminen VT 20 – Jänispalontien tiehaara
- Tievalaistuksen rakentaminen Posiontielle välille Kotivaara- Sorsavaaran tiehaara sekä teollisuusalueen kaduille
- Mäkitien kevyenliikenteenväylän päällyste uusittiin vuonna 2019 Talonpojantieltä Taivalvaaran hiihtokeskukseen saakka, yhteensä 1,6 km
- Talonpojantien valaistuksen uusiminen 2020 (kunta). ELY uusi samanaikaisesti Posiontien alkupään valaistuksen väliltä VT 20 – Kotivaara. Valaistuksen tehoa saatiin parannettua ja energiankulutusta pienennettyä led-valaisimien myötä.
- Kauppatien kevyenliikenteenväylän kunnossapitoluokan nostaminen 1.10.2018 alkaen; talvihoitoluokka on nyt K1. Väyläosuus väliltä Posiontie-Talonpojantie nyt on samassa talvihoito-luokassa Talonpojantien väylän kanssa.

Terveyden ylläpidon tukemisen tavoite Savuton kunta on toteutunut; asiasta on tehty päätös, ja savuton kunta slogania käytetään erilaisissa asiayhteyksissä, kuten esimerkiksi rekrytointi-ilmoituksissa. Ehkäisevän päihdetyön työryhmä on nimetty ja painonhallintaryhmät ovat toiminnassa. Kuntaan on perustettu ilmastotyöryhmä, joka on laatinut Taivalkosken ilmasto-ohjelman. Ohjelman tavoitteena on vähentää kunnan hiilijalanjälkeä.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Lapsiperheiden tuen edistämisen painopistealueella tavoitteena oli hyvinvoivat lapsiperheet, ja arviointimittarina oli kouluterveyskyselyt sekä Lapset puheeksi -menetelmän piirissä olevien osuus.

Lapset puheeksi LAPE-menetelmä on otettu käyttöön, ja kunnalle myönnettiin siitä vuoden Hyvinvointiteko -palkinto vuonna 2019. Lapsiperheitä varten on toiminnassa Perhekerho, joka on avoin matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Kerho kokoontuu kahden viikon välein, ja siellä voi saada vertaistukea ja tavata eri tahojen asiantuntijoita ja ammattilaisia.

Kunnan perhetyö tarjoaa vanhempainvalmennusta ensisynnyttäjille. Valmennus sisältää kolme lähivalmennuskertaa (ei verkkovalmennuksena). Perhetyö on toteuttanut yhdessä seura-kunnan kanssa ennaltaehkäisyyn ja virkistykseen tähtäävän parisuhdekurssin keväällä 2021. Kurssi kohdistui tavallisessa tilanteessa oleville pariskunnille, ja sisälsi neljä erillistä internetin verkkoluentoa. Kurssin toteuttamisesta saatiin hyvää palautetta. Kunnan vapaa-aikatoimi on myös toteuttanut erilaisia tapahtumia yksin ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Vuosina 2017-2019 ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien määrä (% kaikista lapsiasunto-kunnista) on paikkakunnalla laskenut 0,9 prosenttiyksikköä. Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden määrä (% lapsiperheistä) on pysynyt samalla tasolla 2017-2020 (v. 2020 yht. 10,1 %), kuten myös yhden vanhemman perheiden määrä lapsiperheistä (18, % vuonna 2020). Perheiden määrä lastensuojelun tehostetussa perhetyössä ja sosiaalihuoltolain mukaisessa perhetyössä on alueen keskitasoa, mutta määrä on hieman suurempi kuin maakunnan. Kodin ulko-puolelle sijoitettujen 0-17-vuotiaiden lasten määrä on pysynyt samalla tasolla v. 2017-2019, luku on seutukunnan alhaisin. Varhaiskasvatussuunnitelma otettu käyttöön 2019, lisäksi on vahvistettu varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja henkilökunnan projektiosaamista. Kunnan kustantamaan varhaiskasvatuk-

seen (1 – 6-v.) osallistuneiden määrä on kasvanut valtuustokaudella 8.4 prosentti-yksikköä (tilasto vuosilta 2017-2019).

Lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn MOVE-mittauksia on tehty 5. ja 8. luokan oppilaille. Tulos mittaa prosenttiosuuden niistä luokan oppilaista, jotka kuuluvat heikoimpaan kolmannekseen fyysisen toimintakyvyn tasoa mittaavissa Move!-mittauksissa. Vuonna 2020 suoritettu 5. luokan oppilaiden tulos oli 32,6 % . Tästä tyttöjen osuus on 13 ja poikien 52,2. Saman vuoden 8. luokan oppilaiden mittaus-tulos oli 50 % (tytöt 55 ja pojat 43,8). Vähintään tunnin päivässä liikkuu 4.-5. luokan oppilaista 42,3 % ja 8.-9. luokan oppilaista 20 % (tilasto v. 2019). Vuoden 2019 tilastotiedon mukaan 4.-5.-luokan oppilaista 12,2 % kokee terveyden-tilansa keskinäiseksi tai huonoksi. Määrä on kaksinkertaistunut 2 vuodessa (vuoden 2017 luku 6,1) ja on alueen kunnista korkein. 4.- ja 5.-luokan oppilaista 84,4 % on tyytyväisiä elämäänsä, kun taas 14,1 % kokee olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.

Yläkouluikäisten ylipaino on vähentynyt; vuoden 2019 luku on seutukunnan kunnista alhaisin. Vuoden 2018 toteutetun kouluterveyskyselyn mukaan taivalkoskelaisilla nuorilla on monenlaisia harrastuksia, ja suurin osa kokee, että asiat ovat hyvin. 8.-9. luokan oppilaista 26,3 % kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, ja 19,7 % (josta 16,2 % poikia ja 23,1 % tyttöjä) ei syö päivittäin koulu-lounasta. Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisestä.

Vuoden 2019 tilastotiedon mukaan 8.-9.-luokan oppilaista 74 % on tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä, 11,8 % tuntee itsensä yksinäiseksi ja 6,8 % olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. 8. -9. -luokan oppilaista laittomia huumeita on kokeillut ainakin kerran 5,4 % ja 10,7 % käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta. 39,2 % kyseisestä ikäryhmästä kokee, että omalla paikkakunnalla on helppoa hankkia huumeita. Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista 8.-9. luokan oppilaista oli 6,7 %:lla. Toiminnassa on ollut erilaisia toiminta- ja tukimuotoja kuten Nuorisovaltuusto, oppilaskunta-toiminta ja verkostomainen perhekeskusmalli sekä Erityisen tuen lasten huomioiminen, Vertaissovittelu ja kummitoiminta. Kuraattoritoimintaa ja Oppilashuoltoa on kehitetty opiskelija- ja oppilashuoltolain sekä opetussuunnitelmien mukaisesti. Mielen ja terveyden ylläpidon tukemiseen on Mindfulness, tunnentaito- ja DKT-ryhmät. Maaseudun Arjen turvaa hanke on toteutettu vuonna 2018, joka kohdistui nuorten hyvinvoinnin tukemiseen.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Tavoitteena oli, että kaikki nuoret pyritään ohjaamaan yhteisvalintaan ja huolehditaan siitä, että jokin opiskelupaikka otetaan vastaan. Opintojen keskeyttäjät otetaan kiinni, kehitetään nuorten työpaja-toimintaa ja käytetään nuorten palvelutoimintoja (kuntouttava työryhmä, etsivä nuorisotyö). Arviointimittari tavoitteelle on koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat. Nuoret on ohjattu yhteishakuun, jotta olisi voitu tarjota opiskelu- ja työpaikkaa. Opiskelupaikkojen vastaanottamisesta epävarmat ovat tulleet keskustelemaan koululle. Kuntouttava työryhmä on toiminut hyvin. Nuorten työllistämisen hankkeina ovat toimineet Nuora, etsivä nuorisotyö, Taivaltyöhön -hanke ja nuorten työpaja. Nuorten työpajalla on työllistetty nuoria kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa, kesätyössä, palkkatuella, työssä oppimisjaksolla ja siviilipalveluksessa. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 -vuotiaiden määrä vastaavan ikäisestä väestöstä (2019) oli 3,9 %. Nuorisotyöttömien (% 18-24 vuotiasta työvoimasta) määrä on laskenut kuluneella valtuustokaudella, luku oli vuonna 2020 13,9 %. Koulutustasomittain vuonna 2019 oli 281; luku on alueen keskitasoa, mutta on maakunnan lukua alhaisempi.

Perustoimeentulotukea saaneiden 18-24 -vuotiaiden (% vastaavan ikäisestä väestöstä) määrä on pysynyt samalla tasolla vuosina 2017-2020. Vuonna 2020 määrä oli 9,5 %. Toimeentulotukea saaneiden 18 vuotta täyttäneiden lukumäärä vuonna 2020 oli 168 (josta 76 naisia ja 92 miehiä).

Työikäiset

Työikäisten osalta tavoitteena oli työttömien kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen.

Varmistetaan, että kaikilla työttömillä on työ-, opiskelu-, harjoittelu- tai työpajapaikka.

Arviointimittariksi määriteltiin kunnan maksuosuus pitkäaikaistyöttömyydestä sekä työlliset.

Kunnan maksuosuus pitkäaikaistyöttömyydestä eli kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen määrä on ollut kuluneella kaudella 30,9 – 38,2 €/asukas. Vuonna 2020 maksuosuuden määrä oli 36,3 €/asukas. Maksuosuuden kokonaismäärä vuonna 2020 oli 142 000 € . Naapurikuntiin verrattuna kunnan maksuosuus oli vuonna 2020 alueen pienin.

Taivalkosken pitkäaikaistyöttömien määrä työttömistä on laskenut vuodesta 2017. Vuonna 2020 pitkäaikaistyöttömien määrä työttömistä oli 17.6 % ja 2.8 % työvoimasta. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 -vuotiaiden määrä vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2020 oli 14,3 %. Luku on

alueen keskitasoa, mutta suurempi kuin maakunnan (8.4 %). Mielen terveyden ja käyttäytymishäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä oli 7 %. Kunnan työntekijöille syksyllä 2019 toteutettu Party-kysely antoi keskimäärin hyvät tulokset.

Työllisyyttä ja elinkeinoja koskevat asiat on haluttu tuoda helposti löydettäväksi, ja ne on nostettu etualalle kunnan uudistetuille verkkosivuille. Koillis-Suomen JobBoost -hanke on aloitettu 2020, jonka myötä haetaan ratkaisuja työmarkkinoiden kohtaantohaasteisiin kuten osaavan työvoiman saatavuuteen ja rekrytointiin, palveluprosessien kehittämiseen, koulutukseen ja muihin työllisyyden edistämisen asioihin.

Ikäihmiset

Ikäihmisten palvelukokonaisuuden kehittämisen tavoitteena oli onnellinen vanhuus.

Tavoitteeseen on päästy toteuttamalla päivätoimintaa, liikuntaryhmiä ja palvelusetelien käyttöä.

Ikäihmisten liikuntakyselyä ei toteutettu, mutta ikäihmisten päivätoimintaan on osallistunut keskimäärin 5-8 henkilöä per päivä, lisäksi on toteutettu Muisti-kahvila, jossa on ollut noin 15 asiakasta per viikko, ja kuntosali- ja ryhmäliikuntaryhmät sekä seurakunnan ja SPR:n ystävätoimintaa.

Palveluseteleitä on käytetty ja on toteutettu ikäneuvolatoiminta sekä omaishoitajien valmennus ja työterveyshuolto ja omaishoitajien muistiryhmä yhteistyössä seurakunnan kanssa. Kotipalvelun käyntejä vanhustalouksille (kunnan oma palvelu) on toteutunut 17047 vuonna 2019.

75-vuotta täyttäneistä oli kotona asuvia 93 %, yhden hengen asuntokuntia 48,8 %, ja säännöllisen kotihoidon piirissä olevia asiakkaita 12 %, vastaavan ikäisestä väestöstä. Omaishoidon tuella kotona hoidettavien 75 vuotta täyttäneiden määrä vuoden 2019 aikana oli 12,7 % (alueen keskiarvo 9,7 %).

65-vuotta täyttäneillä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä sekä lonkkamurtumien määrä vastaavan ikäisten määrästä oli vuonna 2019 seutukunnan suurin.

Ikäihmiset kokevat (kerätty kokemustieto 2019 eläkeläisryhmältä) hyvinvoinnin vahvuuksina monenlaiset vapaa-ajanviettomahdollisuudet ja mahdollisuudet osallistua erilaiseen toimintaan.

Niin ikään toimiva arki; arkiaskareiden sujuvuus ja oman elämän hallinta koetaan positiiviseksi kuten myös oma lähiverkosto ja pienen paikkakunnan turvallisuus. Pienen paikkakunnan pienet

piirit, läheisten elämäntilanteet ja ”ihmisten ilmoille lähteminen” vaikuttavat arkeen ja omaan hyvinvointiin.

Hyvinvoinnin haasteina koetaan oman terveyden ja kunnon säilyttäminen/heikkeneminen (yksinäisyys, masentuminen, tapaturmat) ja pitkät välimatkat (asuminen etäällä, vähäiset palvelut ja palveluiden siirtyminen verkkoon tai toiselle paikkakunnalle, kulkeminen) sekä asumisen osalta liikuntaesteet, asunnon kunnossapito ja lämmittäminen. Taloudellisen toimeentulon osalta koetaan, että ”on totuttu elämään tulojensa mukaan”, mutta toisaalta myös, ettei pieni eläke riitä kattamaan kaikkia elämisen kuluja. Pitkä työhistoria ja mahdollisuudet opiskeluun (esimerkiksi kansalaisopisto) koetaan vahvuuksina, mutta haasteena jälleen kulkeminen, kustannukset ja että opiskelu mahdollisesti liian nopeatempoista. Koetaan, että omasta terveydestä huolehtiminen on itsestä kiinni; hyvä ruoka, riittävä uni ja lepo sekä liikunta ovat tärkeitä. Elintapojen ja terveyskäyttäytymisen haasteina koetaan ravinnon yksipuolisuus, vähäinen liikunta, unettomuus ja päihteiden käyttö.

Keskeiset opit ja evästyksset päättyvältä valtuustokaudelta

Liikuntaan, liikuntapaikkojen käyttöön ja kunnossapitoon on laitettu resursseja, mistä saatuja positiivisia tuloksia ja käytäntöjä on hyvä jatkaa. Lasten ja nuorten hyvinvointiin on panostettu mm. tarjoamalla liikuntaharrastuksiin maksuttomia käyntikertoja ja välineitä. Koululaisille on tarjottu maksuton välipala sekä käyttöön ilmainen tietokone ja koulukirjat. Rungas ja monipuolinen kulttuuritarjonta on tarjonnut monessa muodossa matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia ja kulttuurihyvinvointia sekä elävöittänyt ympäristöä. Kunnan ja kansalaisopiston tarjoamat kurssit ja kerhot ovat suosittuja ja edullisia matalan kynnyksen harrastus- ja opiskelu-kerhoja, joita kuntalaiset käyttävät säännöllisesti.

Digitalisaatio ja palveluiden keskittyminen verkkoon ja suurempiin keskuksiin tuo sekä mahdollisuuksia että haasteita pitkien etäisyyksien harvaan asutulla paikkakunnalla. Hyvät internet-yhteydet tarjoavat uusia mahdollisuuksia sähköisiin palveluihin ja osallisuusmuotoihin, etätöihin ja monipaikkaisuuden edistämiseen. Digitalisaation haasteena voi olla, etteivät kaikki pääse osalliseksi ”digitaaliseen elämänmuotoon”, jonka vuoksi asioiden hoitaminen ja oma osallistuminen voi muodostua haastavammaksi. Digitalisaation myötä tulee kiinnittää huomiota paitsi digi-hyvinvointiin ja digitukeen, myös toimivien peruspalveluiden saatavuuteen kaikille kuntalaisille.

Kuntalaisille suunnatun arjen hyvinvoinnin (Minun arkeni ja elämäni) kyselystä saatujen vastausten perusteella taivalkoskelaiset kokevat arjen hyvinvoinnin asiat elämässään pääasiallisesti hyvänä. Kyselystä saatu palaute kunnalle eli toimenpiteet, joihin kunnan pitäisi tulevana vuosina panostaa asukkaidensa hyvän elämän edistämiseksi, tulisi käsitellä yksityiskohtaisesti ja työstää toimenpiteiksi niiltä osin, mikä on mahdollista.

Koronapandemia on vaikuttanut eri tavoin hyvinvointiin, palveluihin ja talouteen. Väestön ikärakenteen muutos, työllisyys, oppivelvollisuuden muutos sekä mahdolliset sote- ja maakuntauudistukset tuovat omat haasteensa, joilla on vaikutusta kunnan toimialoille, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä paikkakunnan elinvoimaisuuteen.

OSA 2 TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN SUUNNITTELU

Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Taivalkosken kuntastrategian (2021) painopistealueet ovat Hyvinvoinnin edistäminen, elinympäristön ja elinvoiman kehittäminen, talous- ja omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka, palveluiden järjestäminen, palvelutavoitteet ja kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien kehittäminen.

Kuntastrategian hyvinvointipolitiikan tavoitteet ja painopistealueet ovat:

- 1) hyvinvointikertomuksen mukainen toiminta
- 2) ennaltaehkäisevät kuntapalvelut
- 3) kaunis ja siisti ympäristö
- 4) nuorten syrjäytymisen vähentäminen

Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

- Liikuntapaikkastrategia 2020 –
- Taivalkosken kuntastrategia – näkymä vuoteen 2021
- Elinvoimaohjelma 2015 – 2021
- Laaja hyvinvointikertomus 2017 – 2020
- Kotouttamisohjelma
- Taivalkosken kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2013 – 2016
- Taivalkosken liikenneturvallisuussuunnitelma
- Työhyvinvointi Taivalkosken kunnassa, työkyvyn hallinta ja seuranta sekä varhainen tuki
- Työsuojelun toimintaohjelma 2018 – 2021
- Ikäihmistien palvelustrategia, Taivalkosken kunnan vanhuspoliittinen strategia vuoteen 2020
- Lastensuojelun suunnitelma vuosille 2016 – 2019 osana kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa
- Psykososiaalisten palveluiden mielenterveys- ja päihdetyön strategia vuosille 2015 – 2020
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuoteen 2025

Suunnitelmat löytyvät kunnan nettisivulta kohdasta Suunnitelmat ja ohjelmat:

<http://www.taivalkoski.fi/paatoksenteko-kunnassa/suunnitelmat-ja-ohjelmat>

Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä alkavalla valtuustokaudella

Työikäiset: työikäisten hyvinvointi

<p>TAVOITE: Työikäisten hyvinvointi ja työkyvyn säilyttäminen</p> <p>Arjen aktiivisuudella ja terveellisillä elintavoilla tuetaan jaksamista, työkyvyn säilyttämistä, hyvinvointia, keskittymiskykyä ja positiivista mielialaa sekä ehkäistään sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyttä.</p> <p>Tavoite: arviointimittarin tulos parempi kuin nykyinen.</p>	
<p>Vastuutaho: kaikki toimialat</p>	
<p>Resurssit: varataan/huomioidaan talousarvioissa ja käyttösuunnitelmissa</p>	
<p>Toimenpiteet</p>	<p>Arviointimittari</p>
<p>Työllisyys, ohjaus ja tukeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ tukea ja ohjausta työnhakuun ○ työllisyyden edistämisen hankkeet mm. (Jobboost, Nuora) ○ tukea ja ohjausta opiskelupaikan hakuun: ohjataan yhteishakuun, otetaan pudokkaat kiinni ○ työpajatoiminta, kuntouttava työryhmä ○ digitaidot/digituki 	<p>Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki IND. 4218</p> <p>Työttömien aktivointiaste IND. 5098</p> <p>Työttömät työvoimasta IND. 181</p> <p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä IND. 3219</p> <p>Työllisyys Hankkeiden onnistumisen mittarit Digituki.</p>
<p>Terveelliset elintavat sekä arjen aktiivisuus, liikunta, kulttuuri ja harrastukset osana arkielämää:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ neuvontaa terveellisistä elintavoista ○ maksuton ravitsemus- ja liikuntaneuvonta ○ päihitteettömyys puheeksi ○ terveystieteiden edistäminen ○ matalan kynnyksen toiminta, kulttuuri/liikunta/harrastusedut ○ Kevyenliiketeen ja reitistöjen kunnossapito ja kehittäminen 	<p>Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäisestä IND. 305</p> <p>Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-v. , % vastaavan ikäisestä väestöstä IND. 306</p> <p>ravitsemus/liikuntaneuvontamäärät</p> <p>Alkoholia liikaa käyttävien osuus IND. 4411</p> <p>Päihneiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä IND. 713</p> <p>kansalaisopisto/kulttuuri/liikunta/harrastekerhojen vuosittaiset kävijämäärät</p>

Ikäihmiset: Ikäihmisten hyvinvoinnin tukeminen

<p>TAVOITE: Ikäihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen</p> <p>Tuetaan ikäihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia; huomioidaan ikäryhmän tarpeet kunnan suunnitelmissa ja ohjelmissa, tuetaan kotona asumista ja kartoitetaan turvallisuusriskit. Terveellisten elintapojen edistämällä ehkäistään vajaaravitsemusta, ylipainoa ja elintapasairauksia. Viriketoiminnan ja liikuntamahdollisuuksien tukemisella ehkäistään yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja liikuntaelinsairauksia.</p> <p>Tavoite: arviointimittarin tulos parempi kuin nykyinen.</p>	
<p>Vastuutaho: kaikki toimialat</p>	
<p>Resurssit: huomioidaan talousarvioissa ja käyttösuunnitelmissa</p>	
<p>Toimenpiteet</p>	<p>Arviointimittari</p>
<p>Huomioidaan ikäryhmän tarpeet kunnan suunnitelmissa ja ohjelmissa.</p>	<p>Laaditut dokumentit sisältävät ikäryhmäkohtaiset asiat.</p>
<p>Kotona asumisen tukipalvelut</p> <p>Kotihoidon palveluohjauksen kehittäminen ja tukeminen</p>	<p>Palvelusetelien käyttömäärät</p> <p>Kotona asuvien ikäihmisten (ikäryhmät) määrät ind. 2787, 1250, 1070, 1251</p> <p>Palveluohjauksen kehittäminen</p>
<p>Sairauksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy ja turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ seniorineuvola ○ kokonaisvaltainen terveystarkastus ○ kartoitetaan turvallisuusriskit 	<p>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä /10000 vastaavan ikäistä IND. 3959</p> <p>Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 - 74-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä IND. 2386</p>
<p>Terveellisten elintapojen edistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ravitsemus- ja liikuntaneuvonta ○ päihitteettömyys puheeksi ○ liikunta-, harrastus- ja viriketoiminnan tukeminen 	<p>Terveelliset elintavat puheeksi</p> <p>Liikunta-, harrastus- ja viriketoimintaan osallistuneiden määrät</p> <p>Tupakoivien/liikaa alkoholia käyttävien/lihavien osuus 65- ja 75 v. täyttäneistä IND. 4406-7, 4413-4, 4461</p>
<p>Yhteisöllisyyden lisääminen, yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen</p>	<p>Kohtaamisia eri ikäryhmien, esim. nuorten kanssa</p>

Lapset, lapsiperheet ja nuoret: hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen

<p>TAVOITE: hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen</p> <p>Kohderyhmälle suunnatuilla eduilla, toiminnan tukemisella ja -kehittämisellä tuetaan hyvinvointia ja osallisuutta sekä ennaltaehkäistään terveyshaittoja ja yksinäisyyttä.</p> <p>Terveellisillä elintavoilla edistetään ruokakasvatusta ja ravitsemustietoutta, ehkäistään ylipainoa, otetaan puheeksi päihteiden ja liiallisen ruutuajan haitat, tuetaan harrastustoimintaa ja liikkumista.</p> <p>Tuetaan vanhemmuutta ja ehkäistään syrjäytymistä. Tuetaan sosiaalisten taitojen kehittämistä ja annetaan tukea erilaisissa elämäntilanteissa.</p> <p>Tavoite: arviointimittarin tulos parempi kuin nykyinen.</p>	
<p>Vastuutaho: kaikki toimialat</p>	
<p>Resurssit: huomioidaan talousarvioissa ja käyttösuunnitelmissa</p>	
Toimenpiteet	Arviointimittari
<p>Terveellisten elintapojen tukeminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ravitsemusohjauksen ja ruokakasvatuksen edistäminen ○ maksuton välipala vk:sta ja kouluista ○ liikunnan lisääminen/tukeminen erilaisilla eduilla ja liikuntapaikkojen kunnossapidolla ○ päihteet ja ruutu-aika puheeksi 	<p>Ylipainoisten määrä laskenut (Sotkanet ind.)</p> <p>Ei syö koululounasta päivittäin 8.-9.lk. IND. 3904</p> <p>Tupakoi päivittäin 8.-9.lk oppilaista IND. 288</p> <p>Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista IND. 286</p> <p>Liikunta/harrastus/kirjaston kävijämäärät</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuus peruskouluissa IND. 4093</p> <p>Huolta herättävää päihteiden tai tupakkatuotteiden käyttöä tai rahapelaamista (eri ikäryhmät)</p> <p>Nukkuu arkisin alle 8 h IND. 3725, 3726</p>
<p>Lapsiperheiden tuen vahvistaminen: vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen</p>	<p>Jatketaan olemassa olevia hyviä käytäntöjä esim. LAPE-toimintaa; lapset puheeksi menetelmän piirissä olevien osuus</p> <p>Neuvolan perhetyön piirissä olevien asiakkaiden määrä.</p>
<p>Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ harrastusmahdollisuuksien ylläpitäminen ja kehittäminen ○ ketään ei kiusata ja syrjitä, ei tunne yksinäisyyttä ○ lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittäminen ○ Etsivä nuorisotyö 	<p>Itsensä yksinäiseksi tuntevien määrä ikäryhmittäin (IND. 4712-16)</p> <p>Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa tai Kokenut syrjivää kiusaamista (IND. 4836, 4775)</p> <p>Liikunta- ja harrastuskertojen kävijämäärät</p>

Tuki ja ohjaus oppivelvollisuuden laajentuessa ja opiskelupaikan hakemisessa	Nuorisotyöttömien määrä IND. 189 Ohjattu yhteishakuun/otettu pudokkaat kiinni Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä IND. 3219 Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta IND. 189
--	---

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen

TAVOITE: Tuetaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä osallistumisen ja vaikuttamisen keinoilla. Kuntalaisten kuulemisen, vaikuttamisen ja osallistumisen keinot, yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tavoite: arviointimittarin tulos parempi kuin nykyinen.	
Vastuutaho: kaikki toimialat	
Resurssit: huomioidaan talousarvioissa ja käyttösuunnitelmissa	
Toimenpiteet	Arviointimittari
Määritellään ja otetaan käyttöön kuntalaisen osallistumisen keinot ja kanavat (esim. palautteet, kyselyt, ideat, raadit, osallistava budjetointi)	Osallistumisen keinot ja kanavat määritelty, kuvattu ja otettu käyttöön. Kuntalaisten äänestysaktiivisuus vaaleissa IND. 3076, 3077 Kuntalaisten aloitteiden määrät
Kulttuurihyvinvointi <ul style="list-style-type: none"> ○ monipuolinen kulttuuritarjonta ja -toiminta ○ matalan kynnyksen/edulliset kulttuuripalvelut ○ kulttuuriavustukset 	Kulttuuritapahtumien määrät/kävijämäärät Kulttuuriavustusten määrä Kirjaston lainausmäärät
Tuetaan osallistumista vapaa-ajan ja yhdistys-toimintaan <ul style="list-style-type: none"> ○ matalan kynnyksen osallistumismahdollisuudet ○ tuet yhdistyksille 	Harrastajamäärät Myönnetyt tuet yhdistyksille ja kyläseuroille Yhdistystapahtumat (esim. yhdistysillat)
Digitaaliset palvelut <ul style="list-style-type: none"> ○ otetaan käyttöön sähköisiä palveluita ○ digituki 	Kunnan sähköisten palveluiden käyttöönotto Digituen paikat ja keinot

OSA 3 VALTUUSTOKÄSITTELY

Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen hyväksyminen

Hyväksytty kunnanvaltuustossa osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua

21.10.2021 § 73 .